

IMMUNITET JURYSDYKCYJNY PRZEDSTAWICIELI DYPLOMATYCZNYCH

Ten problem regulowany jest m. in. przez Konwencję wiedeńską o stosunkach dyplomatycznych z 1961 roku.

Immunitet jurysdykcyjny przedstawicieli dyplomatycznych oznacza wyłączenie osoby uprawnionej spod kompetencji sądów państwa przyjmującego. Immunitet ten ma różny zakres, w zależności od tego, czy dotyczy:

1. spraw karnych,
2. spraw cywilnych i administracyjnych.

Ad. 1) Immunitet dyplomatyczny w sprawach karnych: Osoby uprawnione zobowiązane są do przestrzegania prawa państwa przyjmującego. Jednak w przypadku naruszenia tego prawa, nie mogą być oskarżone przed sądem tego państwa w sprawie karnej. Nie podlegają one również sankcjom o charakterze karnym, przewidzianym w prawie państwa przyjmującego (np. mandatowi za naruszenie przepisów ruchu drogowego, czy też nałożeniu blokad na koła w przypadku nieprawidłowego parkowania).

**Zob. także: audycja: Trzecie oblicze dyplomacji z dnia 14 października 2014 roku
(plik audio dostępny na stronie:**

<http://www.polskieradio.pl/9/4029/Artykul/1258111,Czy-dyplomaci-sa-bezkarni>)

Immunitet ten jest immunitetem absolutnym, tzn. przysługuje uprawnionemu niezależnie od ciężaru naruszenia.

W przypadku, gdy osoba uprawniona do powoływania się na immunitet łamie prawo państwa przyjmującego, to państwo przyjmujące może:

a) poprosić państwo wysyłające o uchylenie immunitetu. Państwo wysyłające nie ma, rzecz jasna, obowiązku prawnego w zakresie przychylenia się do tej prośby. W

przypadku uchylenia immunitetu naruszyiciel będzie mógł być pociągnięty do odpowiedzialności karnej przed właściwym organem państwa przyjmującego.

Zob. także: audycja: Trzecie oblicze dyplomacji z dnia 29 grudnia 2014 roku (plik audio dostępny na stronie:

<http://www.polskieradio.pl/9/4029/Artykul/1337925,Milosc-zabojstwo-i-immunitet-chroniacy-rodzine-dyplomaty>)

Należy podkreślić, że decyzję w przedmiocie uchylenia immunitetu może podjąć wyłącznie państwo wysyłające. Uprawnienie w tej mierze nie przysługuje natomiast osobie chronionej przez immunitet.

b) uznać naruszyiciela za osobę niemile widzianą/niepożądaną. Jeżeli państwo wysyłające, zgodnie z żądaniem, nie uchyli immunitetu, bądź nie odwoła naruszyiciela, państwo przyjmujące może wyznaczyć mu rozsądny termin na opuszczenie jego terytorium. Po bezskutecznym upływie tego terminu państwo przyjmujące będzie uprawnione do dokonania ekspulsji (tj. przymusowego wydalenia) danej osoby. Od chwili upływu tego terminu, osobie uznanej za niemile widzianą/niepożądaną nie przysługują przywileje i immunitety dyplomatyczne.

c) poprosić państwo wysyłające, by osądziło osobę uprawnioną do immunitetu we własnym zakresie. Państwo wysyłające nie ma jednak prawnomiedzynarodowego obowiązku osądzenia własnego przedstawiciela dyplomatycznego.

Ad. 2) Immunitet dyplomatyczny w sprawach cywilnych i administracyjnych: Zasadą jest, że osoba uprawniona nie podlega jurysdykcji cywilnej i administracyjnej państwa przyjmującego (np. nie może zostać skutecznie pozwany w sprawie cywilnej). Wskazana zasada nie dotyczy jednak trzech przypadków:

a) [WYJĄTEK PIERWSZY] Immunitet nie przysługuje w przypadku skierowania przeciwko osobie objętej immunitetem powództw¹ z zakresu prawa rzeczowego, które dotyczą prywatnego mienia nieruchomości położonego na terytorium państwa przyjmującego. Wyjaśnijmy, że „powództwa z zakresu prawa rzeczowego” (powództwa *in rem*) – są to powództwa, w ramach których powód dochodzi skutecznych przeciwko wszystkim roszczeń² związanych z prawami rzeczowymi (np. roszczeń dotyczących posiadania, prawa własności, czy ograniczonych praw rzeczowych, np. użytkowania wieczystego). Powództwem rzeczowym w tym znaczeniu jest np.

Powództwo oparte o art. 222 polskiego Kodeksu cywilnego

„(§ 1) Właściciel może żądać od [każdej – dop. MW] osoby, która włada faktycznie jego rzeczą, ażeby rzecz została mu wydana, chyba że osobie tej przysługuje skuteczne względem właściciela uprawnienie do władania rzeczą;

(§ 2) Przeciwko [każdej – dop. MW] osobie, która narusza własność w inny sposób aniżeli przez pozbawienie właściciela faktycznego władztwa nad rzeczą, przysługuje właścicielowi roszczenie o przywrócenie stanu zgodnego z prawem i o zaniechanie naruszeń”.

§ 1 – to tzw. roszczenie windykacyjne. Może z nim wystąpić właściciel nieruchomości np. przeciwko osobie, która jego nieruchomość bezprawnie zajmuje.

§ 2 – to tzw. roszczenie negatoryjne. Może z nim wystąpić właściciel nieruchomości np. przeciwko sąsiadowi, która bezprawnie składa odpady na tej nieruchomości.

Dodajmy, że powództwa rzeczowe (*in rem*) powinny być odróżnione od powództw o charakterze osobistym (*in personam*), tzn. takich, gdy konkretny wierzyciel może domagać się od konkretnego dłużnika oznaczonego zachowania. Te ostatnie to, przykładowo:

- a) powództwa, w ramach których na podstawie umowy (kontraktu), lub
- b) w związku z czynem niedozwolonym (deliktem).

¹ Powództwo - żądanie udzielenia ochrony prawnej w drodze procesu cywilnego skierowane do sądu.

² Roszczenie - uprawnienie do żądania od oznaczonej osoby zachowania się w określony sposób.

Za „powództwo z zakresu prawa rzeczowego” nie jest zatem uważane powództwo w ramach którego powód dochodzi od pozwanego zapłaty czynszu określonego w umowie. Powództwo takie wynika z kontraktu i skierowane jest przeciwko konkretnemu dłużnikowi (powództwo *in personam*). A zatem:

Sprawa zastępcy Sekretarza Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości (sąd holenderski, 1980 rok)

Pracownik MTS (któremu przysługiwały przywileje i immunitety analogiczne do przywilejów i immunitetów dyplomatycznych) został pozwany przez właściciela wynajmowanego mieszkania. Właściciel domagał się od pozwanego urzędnika MTS, by ten mieszkanie opuścił w związku z niepłaceniem czynszu.

Zdaniem sądu, w rozpatrywanym przypadku pozwany nie mógł powoływać się na immunitet, a zatem spór nadawał się do merytorycznego rozstrzygnięcia.

Podobnie skierowane przeciwko dyplomacie powództwo odszkodowawcze związane ze zniszczeniem przezeń pomieszczenia wykorzystywanego jako prywatna rezydencja (jako powództwo deliktowe) nie może być rozpatrywane przez sąd krajowy państwa przyjmującego.

Dyplomatom przysługuje jednak immunitet nawet w przypadku skierowanych przeciwko nim powództw rzeczowych, jeżeli dotyczą one nieruchomości, nad którymi dyplomata sprawuje władztwo w imieniu państwa wysyłającego dla celów misji (np. jest administratorem budynku, w którym państwo wysyłające zamierza urządzić instytut kulturalny). Za taką nieruchomość nie jest jednak uznawana prywatna rezydencja dyplomaty.

b) [WYJĄTEK DRUGI] Immunitet nie przysługuje w przypadku powództw dotyczących spadkobrania w sprawach, w których osoba chroniona immunitetem występuje w charakterze osoby prywatnej, a nie w imieniu państwa wysyłającego. Zob.

Przykład

Immunitet przysługuje zatem np. w takim przypadku, gdy spadkodawca zapisuje w testamencie swój majątek (np. dzieła sztuki) państwu wysyłającemu, którego sam jest obywatelem, a przedstawiciel dyplomatyczny tego państwa bierze udział (jako przedstawiciel państwa wysyłającego) w postępowaniu spadkowym prowadzonym na terytorium państwa przyjmującego, gdzie zlokalizowany jest majątek.

Ale jeżeli przedstawiciel dyplomatyczny występuje (jako osoba „prywatna”) np. w charakterze wykonawcy testamentu swego przyjaciela, który był obywatelem państwa przyjmującego i tam zmarł – wówczas przed sądami państwa przyjmującego na immunitet (w zakresie tego postępowania spadkowego) powoływać się nie może.

c) [WYJĄTEK TRZECI] Podkreślić trzeba, że przedstawiciel dyplomatyczny co do zasady nie może – bez zgody państwa przyjmującego – wykonywać w państwie przyjmującym żadnej działalności zawodowej lub handlowej mającej na celu zysk osobisty. Omawiany tu wyjątek od immunitetu ma zatem szczególne znaczenie w przypadku np. członków rodzin dyplomatów (którym również immunitet jurysdykcyjny przysługuje).

Otóż jeżeli osoba uprawniona do immunitetu wykonuje w państwie przyjmującym działalność zawodową bądź handlową, to nie przysługuje jej immunitet w przypadku powództw dotyczących takiej działalności, o ile działalność ta wykonywana jest w państwie przyjmującym poza jej funkcjami urzędowymi.

Pojęcie „funkcje urzędowe” rozumiane jest szeroko. Chodzi tu o wszystkie działania, które (także incydentalnie) związane są z wykonywaniem funkcji dyplomatycznych.

Omawiany wyjątek dotyczy „działalności zawodowej lub handlowej”, a zatem działalności o charakterze ciągłym. Nie odnosi się do aktów incydentalnych, mieszczących się w ramach załatwiania bieżących spraw codziennego życia (np. sprzedaży samochodu).

PROBLEMATYKA WYKONYWANIA ORZECZEŃ WYDANYCH PRZECIWKO OSOBOM KORZYSTAJĄCYM Z IMMUNITETU DYPLMATYCZNEGO

Jeżeli w sprawie, w której dyplomacie immunitet nie przysługuje, jest wydane orzeczenie dlań niekorzystne, to można przeprowadzić przeciwko niemu postępowanie egzekucyjne z tym, że przedsięwzięte środki egzekucyjne nie mogą naruszać:

- nietykalności osoby dyplomaty,
- nietykalności rezydencji dyplomaty.

IMMUNITET JURYSDYKCYJNY URZĘDNIKÓW KONSULARNYCH

Ten problem regulowany jest m. in. przez Konwencję wiedeńską o stosunkach konsularnych z 1963 roku.

Immunitet konsularny jest węższy, niż immunitet przedstawicieli dyplomatycznych. Ma charakter funkcjonalny. Znaczy to, że osoby uprawnione nie podlegają jurysdykcji władz sądowych i administracyjnych państwa przyjmującego wyłącznie w odniesieniu do czynności dokonanych w wykonaniu funkcji konsularnych.

Immunitet nie przysługuje jednak w żadnym razie, jeżeli przeciwko osobie uprawnionej powództwo cywilne zostało wytoczone przez inną osobę:

- a) w związku ze szkodą spowodowaną w państwie przyjmującym przez pojazd, statek morski lub powietrzny (a zatem np. jeżeli konsul spowoduje wypadek komunikacyjny jadąc na oficjalne spotkanie, to można domagać się odeń odszkodowania w toku postępowania cywilnego), lub
- b) w związku z umową zawartą przez urzędnika konsularnego, chyba, że zawierając kontrakt występował jako przedstawiciel państwa wysyłającego. Np. jeżeli konsul podpisuje umowę o pracę z tłumaczem w urzędzie konsularnym, to czyni to w imieniu państwa wysyłającego i powództwa z tej umowy wynikające, nie mogą być przeciwko niemu wytaczane. Jeżeli zaś konsul nie wywiązuje się z umowy najmu prywatnego lokalu – w związku z ta umową najmu może być pozywany.

**Zob. także: audycja: Trzecie oblicze dyplomacji z dnia 20 października 2014 roku
(plik audio dostępny na stronie:**

<http://www.polskieradio.pl/9/4029/Artykul/1263712,Kobieta-ktora-wywolala-swiatowy-skandal-dyplomatyczny->

IMMUNITET JURYSDYKCYJNY GŁÓW PAŃSTW SZEFÓW RZĄDÓW I MINISTRÓW SPRAW ZAGRANICZNYCH W SPRAWACH KARNYCH

Międzynarodowe prawo zwyczajowe przyznaje im immunitet jurysdykcyjny w sprawach karnych. Oznacza to, że nie mogą być postawieni przed sądem krajowym państwa obcego. Immunitet ten występuje w dwóch formach:

a) jako immunitet personalny. Oznacza to, że osoby wymienione wyżej nie podlegają kompetencji jurysdykcyjnej obcych państw w sprawach karnych w czasie pełnienia przez nie wskazanych funkcji urzędowych. Immunitet ten rozciąga się na:

- wszystkie ich akty,
- niezależnie od ich ciężaru,
- niezależnie od tego, kiedy zostały dokonane. Zob.

Sprawa Yerodii (Demokratyczna Republika Konga v. Belgia, MTS, 2002 rok)

Belgijski sędzia śledczy wydał międzynarodowy nakaz aresztowania niejakiego Abdulaye Yerodia Ndombasi zarzucając mu m. in. współudział w popełnieniu zbrodni ludobójstwa. Nakaz został następnie przekazany innym państwom za pośrednictwem Interpolu.

W momencie wydania nakazu aresztowania Yerodia pełnił funkcję ministra spraw zagranicznych Konga.

Kongo wszczynając postępowanie przed MTS podnosiło, że Belgia naruszyła prawo międzynarodowe w zakresie immunitetu personalnego przysługującego wysokim urzędnikom państwowym.

MTS rozstrzygając spór rozpoczął od podkreślenia, że wysocy urzędnicy państwowi są reprezentantami państwa i ewentualne przywileje i immunitety nie są

przyznawane dla ich osobistej korzyści, ale w interesie państwa. Chodzi o to, że funkcje reprezentanta państwa może efektywnie sprawować tylko taka osoba, która nie musi obawiać się, że obce państwo pociągnie ją do odpowiedzialności karnej w związku z jakimkolwiek aktem.

Sąd stwierdził następnie, że taki immunitet (personalny, związany z wykonywaniem funkcji wysokiego urzędnika państwowego) nie doznaje ograniczeń niezależnie od:

- ciężaru aktu, w związku z którym dana osoba może być ścigana,
- jak również od tego, kiedy ten akt został popełniony (np. przed objęciem urzędu ministra spraw zagranicznych).

Sąd uznał wreszcie, że samo wydanie międzynarodowego listu gończego naruszyło immunitet Yerodii (mógł on się obawiać, że zostanie aresztowany w państwie, do którego udaje się z oficjalną wizytą. Istnienie takiej obawy wpływać mogło zaś na sposób wykonywania przezeń obowiązków przedstawiciela państwa kongijskiego).

Zob. także: audycja: *Trzecie oblicze dyplomacji z dnia 15 grudnia 2014 roku* (plik audio dostępny na stronie:

<http://www.polskieradio.pl/9/4029/Artykul/1319722,Czy-glowa-panstwa-moze-byc-sadzona-w-innym-kraju>)

Nie można jednak wykluczyć ponoszenia przez te osoby odpowiedzialności przed sądem międzynarodowym. Już Karta Trybunału Norymberskiego (MTW) stwierdzała, że stanowisko urzędowe oskarżonego nie może stanowić podstawy uwolnienia go od odpowiedzialności karnej za zbrodnie określone w Karcie.

Ta zasada znajduje odzwierciedlenie w:

Art. 27 Statutu Międzynarodowego Trybunału Karnego

„1. Niniejszy statut ma równe zastosowanie do wszystkich osób, bez jakichkolwiek różnic wynikających z pełnienia funkcji publicznej. W szczególności pełnienie funkcji głowy państwa czy szefa rządu, członka rządu czy parlamentu,

wybieralnego przedstawiciela lub funkcjonariusza państwowego w żadnym razie nie może zwolnić sprawcy od odpowiedzialności karnej przewidzianej niniejszym statutem, ani nie może samo w sobie stanowić podstawy do zmniejszenia wymiaru kary.

2. Immunitety i inne przywileje związane z pełnieniem funkcji publicznej danej osoby, przewidziane przez prawo krajowe lub międzynarodowe, nie stanowią przeszkody do wykonywania jurysdykcji Trybunału wobec takiej osoby.”

Powyższa regulacja znajduje już zastosowanie w praktyce międzynarodowej; np. Międzynarodowy Trybunał Karny w Hadze wydał w 2009 roku nakaz aresztowania urzędującego prezydenta Sudanu Omara Hassana Ahmada Al Bashira. Al. Bashir wciąż nie został jednak postawiony przed Trybunałem.

W 2011 roku Międzynarodowy Trybunał Karny wydał w sprawie Bashira decyzję, w której stwierdził, że: „Międzynarodowe prawo zwyczajowe przewiduje wyjątek od zasady immunitetu jurysdykcyjnego głowy państwa w przypadku, gdy trybunał międzynarodowy zamierza wszczęć postępowanie przeciwko głowie państwa w związku z zarzutem popełnienia zbrodni międzynarodowej”. MTK wskazał dalej, że państwa-strony Statutu MTK, na żądanie tego Trybunału, mają obowiązek przekazania mu przebywającej na ich terytorium głowy państwa obcego.

b) immunitet materialny. Oznacza to, że wysocy urzędnicy państwowi po zakończeniu pełnienia swych funkcji nie podlegają kompetencji jurysdykcyjnej obcych państw w sprawach karnych, dotyczących aktów dokonanych w czasie sprawowania urzędu i mieszczących się w ramach wykonywania funkcji urzędowych. W pozostałym zakresie immunitet nie przysługuje. Zob.

Sprawa Pinocheta (Izba Lordów, 1999 rok)

Augusto Pinochet Ugarte był w latach 1973-1990 głową państwa: Republiki Chile. Przybywszy w 1997 roku do Wielkiej Brytanii, dla poddania się zabiegom medycznym, został tymczasowo aresztowany w związku z postępowaniem ekstradycyjnym wszczętym na wniosek władz hiszpańskich. Zarzuty ekstradycyjne

dotyczyły zabójstw, stosowania tortur oraz uprowadzeń, których Pinochet miał się dopuścić w latach 1973-1990.

Sąd pierwszej instancji (*The High Court of Justice, Queen's Bench Division, Divisional Court*) uchylił nakazy aresztowania wskazując m. in., że Pinochetowi, jako byłej głowie państwa, przysługiwał immunitet jurysdykcyjny. Takie rozstrzygnięcie uniemożliwiało kontynuowanie postępowania ekstradycyjnego.

Apelacja od orzeczenia pierwszej instancji została uwzględniona przez Izbę Lordów dnia 25 listopada 1998 roku (tzw. *Pinochet I*, wyrok zapadł większością głosów 3:2). Jednak w związku z nieujawnieniem przez jednego z członków składu orzekającego (Lorda Hoffmana, który przyłączył się do zdania większości) związków łączących go z organizacją *Amnesty International*, dopuszczoną jako interwenient w toku postępowania, dnia 17 grudnia 1998 roku Izba Lordów podjęła decyzję (tzw. *Pinochet II*) o ponownym rozpatrzeniu sprawy. Dnia 24 marca 1999 roku apelacja od orzeczenia pierwszej instancji została ponownie uwzględniona przez Izbę Lordów (tzw. *Pinochet III*, tym razem większością głosów 6:1).

Rozważania zawarte w opiniach sporządzonych przez Lordów Prawa koncentrowały się wokół dwóch zagadnień: (a) kwalifikacji zarzucanych Pinochetowi czynów jako przestępstw ekstradycyjnych w świetle prawa krajowego; (b) immunitetu jurysdykcyjnego przysługującego byłym głowom państw. Z punktu widzenia prawa międzynarodowego szczególne znaczenie ma drugi z wymienionych problemów, którego rozwiązanie wymagało przeprowadzenia analizy instytucji prawnych o zbliżonej naturze.

Immunitet państwa to immunitet procesowy chroniący suwerenne państwo na gruncie międzynarodowego prawa zwyczajowego. „Pierwotnie obowiązywała niedoznająca wyjątków zasada, zgodnie z którą [...] [skoro] wszystkie państwa są równe, to jedno z nich nie może wykonywać władzy sądowej w stosunku do drugiego. Utraciła ona jednak rację bytu, gdy państwa zaangażowały się na szeroką skalę w działalność komercyjną i gdy praktyka wykształciła [...] zasadę ograniczonego immunitetu, zgodnie z którą przysługuje on jedynie w odniesieniu do publicznych [*de iure imperii* – aut.], nie zaś komercyjnych [*de iure gestionis* – aut.]

aktów państwa.” [Lord Phillips of Worth Matravers, *Pinochet III*]. „[...] państwo [obce] jest upoważnione do immunitetu procesowego w państwie *forum*. Obejmuje on zarówno odpowiedzialność karną, jak i cywilną.” [Lord Browne-Wilkinson, *Pinochet III*].

Nowa zasada znalazła odzwierciedlenie m. in. w *State Immunity Act* z 1978 roku, ustawie brytyjskiej enumeratywnie wymieniającej przypadki, w których państwu obcemu nie przysługuje immunitet przed sądami krajowymi. Jakkolwiek z dobrodziejstwa omawianej instytucji korzystać może, powołując się nań, m. in. głowa państwa (dzięki czemu interes suwerena jest chroniony przed próbami „obejścia” immunitetu i pociągnięcia do odpowiedzialności nie państwa, ale jego funkcjonariusza), to jednak w związku z ustawową klauzulą wyłączającą możliwość stosowania odpowiedniej części *State Immunity Act* w toku postępowań karnych (a taki charakter miało postępowanie w rozpatrywanym przypadku), Lordowie Prawa nie kwalifikowali zarzucanych Pinochetowi czynów jako *de iure imperii* lub *de iure gestionis* w rozumieniu powołanej ustawy. Brak możliwości skutecznego podniesienia zarzutu immunitetu państwa nie oznaczał jednak całkowitego wyłączenia ochrony interesu Republiki Chile w toku postępowania karnego toczącego się przed sądami brytyjskimi przeciwko byłej głowie państwa.

„Immunitet państwa wyrósł prawdopodobnie z historycznego immunitetu monarchy. [...] [O]sobisty immunitet głowy państwa przetrwał po dziś dzień [...]. Taki sam immunitet przysługuje w państwie *forum* przedstawicielom dyplomatycznym państwa obcego, stanowiąc wyraz uznania jego godności.” [Lord Browne-Wilkinson, *Pinochet III*].

Związek między immunitetem głowy państwa a immunitetem dyplomatycznym znalazł wyraz w *State Immunity Act*, która stanowi, że regulacje krajowe określające immunitet szefa misji dyplomatycznej (chodziło tu o *Diplomatic Privileges Act* z 1964 roku, wprowadzający do brytyjskiego porządku prawnego m. in. postanowienia Konwencji wiedeńskiej o stosunkach dyplomatycznych z 1961 roku) stosuje się odpowiednio do głowy państwa.

„[...] [N]a gruncie międzynarodowego prawa zwyczajowego urzędującym głowom państw przysługuje immunitet związany z zajmowanym stanowiskiem,

chroniący przed postępowaniem karnym w innym państwie. Jest to immunitet *ratione personae*. W związku z tym, że obejmuje całość postępowania w czasie pełnienia urzędu, nie ma potrzeby rozróżniania między aktami głowy państwa o charakterze urzędowym (tzn. dokonanymi przezeń jako głowa państwa w interesie państwa) i prywatnym.

Byłym głowom państw ten [personalny – aut.] immunitet [o charakterze absolutnym – aut.] nie przysługuje. Tym niemniej [...] przysługuje im immunitet chroniący przed postępowaniem karnym w innym państwie w związku z aktami urzędowymi dokonanymi jako głowa państwa. Jest to immunitet *ratione materiae*. Przedstawione immunitety nie należą do jednostki, ale do państwa. Istnieją po to, by chronić jego suwerenność [...]. Mogą być, rzecz jasna, zmieniane albo wyłączane na mocy porozumienia między państwami oraz być przedmiotem zrzeczenia przez zainteresowane państwo.” [Lord Saville of Newdigate, *Pinochet III*].

W rozpatrywanym przypadku należało ustalić, czy Pinochet mógł skutecznie powołać się na immunitet *ratione materiae*. Jakkolwiek opinie większości, w obu rozstrzygnięciach uwzględniających apelację, różniły się sposobem podejścia Lordów Prawa do problemu, to jednak prowadziły do podobnych wniosków.

W orzeczeniu z dnia 25 listopada 1998 roku położono nacisk na analizę związku między czynami określonymi we wniosku ekstradycyjnym a funkcjami urzędowymi głowy państwa. Zgodnie bowiem z art. 39 ust. 2 powołanej wyżej Konwencji wiedeńskiej o stosunkach dyplomatycznych (którego regulacja powinna być, w świetle prawa brytyjskiego, odpowiednio stosowana do głów państw): „[Immunitet przedstawiciela dyplomatycznego, którego funkcje dobiegły końca] trwa jednak nadal w odniesieniu do aktów dokonywanych przez taką osobę w toku pełnienia jej funkcji jako członka misji.”. „Należy rozważyć, czy immunitet przysługujący byłej głowie państwa obejmuje akty dokonane w toku pełnienia *jakichkolwiek* jej funkcji, czy też jest ograniczony do tych aktów, które mają *charakter międzynarodowy*. Optuję za pierwszą, szerszą wykładnią. Nie ma powodów, by ograniczać zakres ochrony [...] Kluczowe znaczenie dla rozpatrywanej sprawy ma jednak inne pytanie. Czy stosowanie tortur i uprowadzenia, a zatem akty zarzucane Senatorowi Pinochetowi, dokonane zostały w toku pełnienia jego funkcji jako głowy

państwa [...] Sądzę, że [...] immunitet obejmuje akty dokonywane w toku pełnienia funkcji uznawanych przez prawo międzynarodowe za funkcje głowy państwa, niezależnie od tego, co stanowi konstytucja krajowa [...] Nie trzeba szerzej uzasadniać, że stosowanie tortur w stosunku do własnych obywateli bądź cudzoziemców nie jest uznawane na gruncie prawa międzynarodowego za funkcję głowy państwa. Wszystkie państwa odrzucają stosowanie tortur jako działanie odrażające chociaż, od czasu do czasu, stosują je. Podobnie rzecz się ma z dokonywaniem uprowadzeń, które – jak tortury – zostały uznane za przestępstwo na gruncie prawa międzynarodowego. Prawo międzynarodowe oczywiście uznaje, że funkcje głowy państwa mogą obejmować aktywności szkodliwe a nawet bezprawne na gruncie prawa krajowego tego, czy innych państw. Ale jednocześnie prawo międzynarodowe jasno określiło pewne sposoby postępowania - takie jak tortury, czy dokonywanie uprowadzeń – jako nie do zaakceptowania w żadnym z nich. [...] I było to oczywiste na długo przed 1973 rokiem.” [Lord Nicholls, *Pinochet I*].

„[...] [P]rzynajmniej niektóre akty Głowy Państwa mogą nie mieścić się w najszerszym znaczeniu pojęcia aktów urzędowych dokonanych w toku pełnienia funkcji Głowy Państwa. Popołnione w napadzie szału zabójstwo ogrodnika nie może być, racjonalnie rzecz biorąc, potraktowane jako akt w toku pełnienia funkcji Głowy Państwa. Podobnie rzecz się ma, gdy Głowa Państwa nakazuje stosowanie tortur tylko po to, by napawać się widokiem cierpień konającej ofiary [...] Rozwój prawa międzynarodowego od zakończenia II wojny światowej uzasadnia konkluzję, że w czasie zamachu stanu roku 1973 [...] prawo międzynarodowe potępiało ludobójstwo, tortury, uprowadzenia, zbrodnie przeciwko ludzkości (zarówno w czasie konfliktów zbrojnych, jak i w czasie pokoju) – jako zbrodnie międzynarodowe wymagające ukarania. W tym stanie prawa międzynarodowego trudno uznać ich popełnienie za dokonane w toku pełnienia funkcji Głowy Państwa.” [Lord Steyn, *Pinochet I*].

Wspólny wątek sześciu opinii większości wydanych w związku z orzeczeniem z dnia 24 marca 1999 roku stanowi przekonanie, że immunitet materialny głowy państwa jest nie do pogodzenia z koncepcją zbrodni międzynarodowych oraz z Konwencją w sprawie zakazu stosowania tortur oraz

innego okrutnego, nieludzkiego lub poniżającego traktowania albo karania z 1984 roku, statuującą zasadę *aut dedere aut punire*.

„Sposób, w jaki państwo traktuje ludność na swoim terytorium stał się przedmiotem uprawnionego zainteresowania społeczności międzynarodowej [...] [Z]brodnie dokonane z naruszeniem prawa międzynarodowego podlegają jurysdykcji uniwersalnej na gruncie prawa zwyczajowego, o ile spełnione są dwa warunki. Po pierwsze, zbrodnia musi naruszać peremptoryjną normę prawa międzynarodowego, gwałcąc *ius cogens*. Po drugie, musi być na tyle poważna i dokonana na taką skalę, że stanowi atak na międzynarodowy porządek prawny. W świetle prawa zwyczajowego każde państwo posiada jurysdykcję ekstraterytorialną w odniesieniu do zbrodni międzynarodowych spełniających wskazane kryteria [...] [S]ystematyczne stosowanie tortur na szeroką skalę, jako instrumentu polityki państwowej, na długo przed 1984 rokiem stało się zbrodnią międzynarodową podlegającą jurysdykcji uniwersalnej, obok piractwa, zbrodni wojennych oraz zbrodni przeciwko pokojowi [...] Definicja tortur zawarta [...] w Konwencji [w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, nieludzkiego lub poniżającego traktowania albo karania – aut] [...] jest całkowicie nie do pogodzenia z immunitetem *ratione materiae*. Przestępstwo, o którym mowa [tzn. tortury w rozumieniu wspomnianej Konwencji – aut.], może być popełnione *wyłącznie* przez, lub z polecenia, lub za wyraźną czy milczącą zgodą funkcjonariusza państwowego bądź innej osoby występującej w charakterze urzędowym. Urzędowy charakter aktu, stanowiący podstawę immunitetu, jest zatem istotnym znamieniem czynu zabronionego. Trudno wyobrazić sobie racjonalny system odpowiedzialności karnej dopuszczający immunitet w takim przypadku.” [Lord Millett, *Pinochet III*].

Immunitet *ratione materiae* został wykluczony w jeszcze szerszym zakresie (tzn. bez ograniczenia do tortur) w innej opinii: „Zarówno zbrodnie międzynarodowe, jak i odnosząca się do nich jurysdykcja ekstraterytorialna są nowymi zjawiskami na płaszczyźnie prawa międzynarodowego publicznego. Immunitet *ratione materiae* nie może z nim współistnieć. Wykonywanie jurysdykcji ekstraterytorialnej przeważa nad zasadą zakazującą interwencji w wewnętrzne

sprawy innego państwa [uzasadniająca przyznawanie immunitetu materialnego – aut].” [Lord Phillips of Worth Matravers, *Pinochet III*].

Zob. także: audycja: Trzecie oblicze dyplomacji z dnia 22 grudnia 2014 roku (plik audio dostępny na stronie:

<http://www.polskieradio.pl/9/4029/Artykul/1332689,Przestępstwa-głow-panstw-i-ucieczki-od-odpowiedzialnosc>)

NIETYKALNOŚĆ POCZTY DYPLOMATYCZNEJ

1. Poczta dyplomatyczna (*diplomatic bag*) to przesyłka, która spełnia łącznie dwa warunki:

a) jest nadana w ramach porozumiewania się misji dyplomatycznej z rządem oraz innymi misjami dyplomatycznymi lub konsularnymi państwa wysyłającego,

b) posiada widoczne znaki zewnętrzne określające jej charakter. Owo oznaczenie obejmuje:

- odcisniętą w wosku, metalu bądź tworzywie sztucznym pieczęć (misji, bądź rządu wysyłającego) oraz

- dokument urzędowy określający adresata i wskazujący, że zawartość przesyłki ma charakter oficjalny.

Dla uznania za pocztę dyplomatyczną nie ma znaczenia ani kształt, ani też rozmiar przesyłki.

Poczta dyplomatyczna chroniona jest w ten sposób, że nie może być otwierana ani zatrzymywana w żadnym czasie i w żadnym miejscu.

2. Poczta dyplomatyczna zawierać może jedynie dokumenty dyplomatyczne oraz inne przedmioty przeznaczone do urzędowego wykorzystania, o ile ich przesłanie nie stanowi naruszenia przepisów państwa przyjmującego.

3. Konwencja wiedeńska o stosunkach dyplomatycznych z 1961 roku milczy na temat dopuszczalności otwarcia poczty dyplomatycznej w celu zbadania, czy rzeczywiście zawiera przedmioty przeznaczone do wykorzystania urzędowego. W praktyce niektórych państw, w razie uzasadnionych wątpliwości co do tego, czy

poczta zawiera przedmioty przeznaczone do takiego użytku, państwo przyjmujące zwraca przesyłkę nadawcy, o ile państwo wysyłające nie wyrazi zgody na sprawdzenie jej zawartości. Wątpliwości budzi jednak zgodność tej praktyki z prawem międzynarodowym.

Można zakładać natomiast, że:

- a) poczta dyplomatyczna może zostać zbadana przy użyciu środków, które nie pozwalają na ujawnienie zawartości przesyłki (np. psy tropiące, licznik Geigera-Müllera),
- b) dopuszczalne jest uzależnienie wydania zgody na umieszczenie poczty dyplomatycznej na pokładzie statku powietrznego od poddania jej kontroli bezpieczeństwa;
- c) otwarcie poczty dyplomatycznej jest możliwe nawet bez zgody państwa wysyłającego, jeżeli:
 - jest rzeczą oczywistą, że poczta zawiera ładunek zabroniony przez prawo państwa przyjmującego (nie wystarcza tu samo podejrzenie) lub
 - wymaga tego bezpieczeństwo państwa przyjmującego bądź konieczność ochrony życia i zdrowia ludzkiego.

O wiele precyzyjniej ta kwestia została uregulowana w konwencji wiedeńskiej o stosunkach konsularnych z 1963 roku. Art. 35 stanowi bowiem: „Poczty konsularnej nie wolno ani otwierać, ani zatrzymywać. Jeżeli jednak właściwe władze państwa przyjmującego mają poważne podstawy, aby przypuszczać, że poczta zawiera inne przedmioty niż korespondencja, dokumenty i przedmioty określone w ustępie 4 niniejszego artykułu, mogą prosić, aby poczta ta została otwarta w ich obecności przez upoważnionego przedstawiciela państwa wysyłającego. Jeżeli władze państwa wysyłającego odmówią zastosowania się do tej prośby, poczta zostanie zwrócona do miejsca, skąd pochodzi”.

**Zob. także: audycja: Trzecie oblicze dyplomacji z dnia 6 października 2014 roku
(plik audio dostępny na stronie:**

<http://www.polskieradio.pl/9/4029/Artykul/1251416,Umaru-Dikko-czlowiek-w-skrzyni>)

KURIERZY DYPLOMATYCZNI

Zadaniem kurierów dyplomatycznych jest sprawowanie osobistego nadzoru nad przestrzeganiem nietykalności poczty dyplomatycznej.

Wyróżnia się trzy kategorie kurierów dyplomatycznych:

- a) Kurier zawodowy, który musi być zaopatrzony w urzędowy dokument określający jego charakter i liczbę przesyłek stanowiących pocztę dyplomatyczną. Korzysta on z nietykalności osobistej oraz nie podlega aresztowaniu lub zatrzymaniu w żadnej formie;
- b) Kurier *ad hoc*. Uwagi dotyczące kuriera zawodowego stosuje się *mutatis mutandis* (tj. odpowiednio) z tym tylko, że opisane wyżej przywileje wygasają z chwilą dostarczenia odbiorcy powierzonej poczty dyplomatycznej;
- c) Kapitan powietrznego statku cywilnego. Nie przysługują mu żadne szczególne przywileje.

BAGAŻ OSOBISTY PRZEDSTAWICIELA DYPLOMATYCZNEGO

Należy odróżniać ochronę przyznawaną poczcie dyplomatycznej od ochrony przyznawanej osobistemu bagażowi przedstawiciela dyplomatycznego. Ten ostatni może być poddany rewizji o ile istnieją poważne podstawy by przypuszczać, że zawiera przedmioty:

- a) których wwóz lub wywóz jest zabroniony przez ustawodawstwo państwa przyjmującego,
- b) podlegające przepisom tego państwa dotyczącym kwarantanny,
- c) nie zwolnione z opłat celnych (z opłat celnych zwolnione są przedmioty przeznaczone do użytku urzędowego misji i przedmioty przeznaczone do osobistego użytku przedstawiciela dyplomatycznego).

Rewizja powinna być przeprowadzona jedynie w obecności zainteresowanego przedstawiciela dyplomatycznego lub osoby przez niego upoważnionej.

Podobne zasady stosuje się do bagażu osobistego urzędnika konsularnego.

ZWOLNIENIE Z PEWNYCH OBOWIĄZKÓW PROCESOWYCH

Przedstawiciele dyplomatyczni nie są zobowiązani do składania zeznań w charakterze świadka.

Pozornie odmienna jest natomiast regulacja dotycząca urzędników konsularnych. Otóż:

1. Urzędnicy konsularni mogą być wzywani w charakterze świadków w toku postępowania sądowego lub administracyjnego. Iżeli jednak urzędnik konsularny odmawia złożenia zeznań, nie można stosować wobec niego żadnego środka przymusu ani sankcji karnych.

2. Urzędnicy konsularni nie są zobowiązani w żadnym razie do:

- a) składania zeznań co do faktów związanych z wykonywaniem ich funkcji,
- b) przedstawiania urzędowej korespondencji i dokumentów odnoszących się do ich funkcji,
- c) składania zeznań w charakterze ekspertów w zakresie prawa państwa wysyłającego.

ZAKRES PODMIOTOWY PRZYWILEJÓW I IMMUNITETÓW DYPLMATYCZNYCH

Jak wiemy, w skład misji dyplomatycznej wchodzi: członkowie personelu dyplomatycznego, członkowie personelu techniczno-administracyjnego oraz członkowie personelu służby misji. Podział ten ma istotne znaczenie m. in. dlatego, że członkom poszczególnych grup (oraz członkom ich rodzin) przywileje oraz immunitety przysługują w różnym zakresie. Wyjaśnia to poniższa tabela:

Zakres personalny przywilejów i immunitetów dyplomatycznych o charakterze osobistym	
<p>1) Członek personelu dyplomatycznego obywatелеm państwa przyjmującego i <u>niebędący</u> w państwie przyjmującym stałego miejsca zamieszkania</p>	<p>a) prawo używania flagi i godła (dotyczy szefa misji), b) zwolnienie od podatków i opłat, c) swoboda poruszania się i podróżowania po terytorium państwa przyjmującego, d) nietykalność osobista, e) nietykalność rezydencji, dokumentów i korespondencji osoby uprawnionej, f) immunitet jurysdykcyjny, g) nie podleganie obowiązującym w państwie przyjmującym przepisom o ubezpieczeniach społecznych (w zakresie, w jakim w grę wchodzi świadczenie usług na rzecz państwa wysyłającego), h) zwolnienie z osobistych świadczeń, wszelkiego rodzaju służby publicznej i obciążeń wojskowych (np. rekwizycje, daniny wojskowe, zakwaterowanie), i) zwolnienie od opłat celnych, podatków i innych pokrewnych należności w odniesieniu do przedmiotów przeznaczonych do osobistego użytku osoby uprawnionej, j) zwolnienie od rewizji osobistego bagażu.</p>
<p>2) Członek personelu dyplomatycznego obywatелеm państwa przyjmującego lub <u>mający</u> w państwie przyjmującym miejsce stałego zamieszkania</p>	<p>- immunitet jurysdykcyjny w odniesieniu do aktów urzędowych dokonywanych w toku pełnienia funkcji, - nietykalność osobista w odniesieniu do aktów urzędowych dokonywanych w toku pełnienia funkcji, - inne przywileje i immunitety, o ile zostaną one przyznane przez państwo przyjmujące.</p>

<p>3) Członek rodziny przedstawiciela dyplomatycznego, który:</p> <ul style="list-style-type: none">- <u>pozostaje</u> z nim we wspólnocie domowej oraz- <u>nie jest</u> obywatelem państwa przyjmującego	<p>jak w pkt. 1 z wyjątkiem (a) oraz (c)</p>
<p>4) Członek rodziny przedstawiciela dyplomatycznego, który:</p> <ul style="list-style-type: none">- <u>nie pozostaje</u> z nim we wspólnocie domowej lub- <u>jest</u> obywatelem państwa przyjmującego.	<p>nie przysługują mu przywileje oraz immunitety.</p>
<p>5) Członek personelu administracyjnego i technicznego misji <u>nie będący</u> obywatelem państwa przyjmującego i <u>nie mający</u> w państwie przyjmującym stałego miejsca zamieszkania</p>	<p>jak w pkt. 1 z wyjątkiem (a), (c) oraz (h) – z tym, że:</p> <ul style="list-style-type: none">- immunitet jurysdykcyjny w sprawach cywilnych i administracyjnych nie stosuje się do czynności dokonanych poza pełnieniem obowiązków służbowych,- przywilej opisany w pkt. 1(i) dotyczy jedynie przedmiotów wwiezionych w okresie pierwszego urzędowania się.
<p>6) Członek personelu administracyjnego i technicznego misji <u>będący</u> obywatelem państwa przyjmującego lub <u>mający</u> w</p>	<p>nie przysługują mu przywileje oraz immunitety, chyba że wyraźnie przyznane przez państwo przyjmujące.</p>

państwie przyjmującym miejsce stałego zamieszkania	
7) Członek rodziny członka personelu administracyjnego i technicznego misji, który: - <u>pozostaje</u> z nim we wspólnocie domowej, oraz - <u>nie jest</u> obywatelem państwa przyjmującego, oraz - <u>nie ma</u> w państwie przyjmującym stałego miejsca zamieszkania	jak w pkt. 5.
8) Członek rodziny członka personelu administracyjnego i technicznego misji, który: - <u>nie pozostaje</u> z nim we wspólnocie domowej, lub - <u>jest</u> obywatelem państwa przyjmującego, lub - <u>ma</u> w państwie przyjmującym stałe miejsce zamieszkania	nie przysługują mu przywileje oraz immunitety.
9) Członek personelu służby misji <u>nie będący</u> obywatelem państwa przyjmującego i <u>nie mający</u> w państwie	- immunitet w odniesieniu do aktów dokonanych w toku pełnienia funkcji, - zwolnienie od opłat i podatków od wynagrodzeń otrzymywanych z tytułu zatrudnienia,

przyjmującym stałego miejsca zamieszkania	- nie podleganie obowiązującym w państwie przyjmującym - przepisom o ubezpieczeniach społecznych (w zakresie, w jakim w grę wchodzi świadczenie usług na rzecz państwa wysyłającego).
10) Członek personelu służby misji <u>będący</u> obywatelem państwa przyjmującego lub <u>mający</u> w państwie przyjmującym miejsce stałego zamieszkania	nie przysługują mu przywileje oraz immunitety, chyba że wyraźnie przyznane przez państwo przyjmujące.
11) Prywatny służący członka misji <u>nie</u> <u>będący</u> obywatelem państwa przyjmującego i <u>nie</u> <u>mający</u> w państwie przyjmującym stałego miejsca zamieszkania	- zwolnienie z opłat i podatków od wynagrodzeń otrzymywanych z tytułu zatrudnienia, - inne przywileje i immunitety, o ile zostaną one przyznane przez państwo przyjmujące.
12) Prywatny służący członka misji <u>będący</u> obywatelem państwa przyjmującego lub <u>mający</u> w państwie przyjmującym miejsce stałego zamieszkania	nie przysługują mu przywileje oraz immunitety, chyba że wyraźnie przyznane przez państwo przyjmujące.

ZAKRES CZASOWY PRZYWILEJÓW ORAZ IMMUNITETÓW

Przywilejów oraz immunitetów zrzec się może jedynie państwo wysyłające (działając np. przez szefa misji).

Zrzeczenie musi być wyraźne. Tzn. nie można domniemywać zrzeczenia z faktu milczenia państwa wysyłającego, gdy uchylenia przywilejów oraz immunitetów domaga się państwo przyjmujące.

Podkreślić należy natomiast, że uprawniony (dyplomata bądź urzędnik konsularny) nie jest dysponentem swego szczególnego statusu i sam nie może zrzec się przywilejów oraz immunitetów.

Od powyższej zasady istnieje *quasi*-wyjątek, związany z tzw. roszczeniami wzajemnymi. Tzn., gdy uprawniony do immunitetu (np. dyplomata) sam wszczyna postępowanie cywilne, to nie może powoływać się na immunitet jurysdykcyjny w stosunku do roszczeń wzajemnych pozwanego, bezpośrednio związanych z powództwem głównym. Np. gdy dyplomata X pozywa osobę prywatną Y przed sądem krajowym państwa przyjmującego i domaga się zwrotu nadpłaconego czynszu z tytułu najmu lokalu przeznaczonego na prywatną rezydencję, to Y (w ramach roszczenia wzajemnego) może domagać się, by sąd orzekając w przedmiocie roszczenia powoda (dyplomaty) wziął pod uwagę, że na podstawie umowy najmu X powinien zapłacić karę umowną za nieterminową zapłatę czynszu. Powód (dyplomata) nie może w takim przypadku powołać się skutecznie na swój immunitet jurysdykcyjny i żądać, by sąd krajowy nie uwzględniał, orzekając co do wysokości nadpłaconego czynszu, roszczenia wzajemnego strony pozwanej, związanego z nieterminową zapłatą czynszu.

Co więcej, jeżeli osoba uprawniona do immunitetu wygra sprawę wszczętą z jej powództwa, to nie może powoływać się na przysługujący jej immunitet jurysdykcyjny, gdy pozwany korzysta ze środka odwoławczego, wnosząc apelację do sądu wyższej instancji.

Poza powyższym przypadkiem, przywileje oraz immunitety przysługują osobie uprawnionej do chwili zakończenia pełnienia przez nią funkcji dyplomatycznych i ostatecznego opuszczenia państwa przyjmującego.

Koniec funkcji dyplomatycznych (i konsularnych) następuje przede wszystkim:

a) z chwilą śmierci przedstawiciela;

b) z chwilą zerwania stosunków dyplomatycznych (konsularnych) między państwami. Podkreślmy na marginesie, że wybuch konfliktu zbrojnego nie pociąga za sobą automatycznie ani zerwania stosunków dyplomatycznych (konsularnych), ani likwidacji stałych placówek dyplomatycznych (konsularnych). Często utrzymywane są one tak długo, jak pozwalają na to względy bezpieczeństwa;

W praktyce wybuch konfliktu zbrojnego może stanowić jednak okoliczność zagrażającą bezpieczeństwu dyplomatów i urzędników konsularnych (zob. np. sprawa zakładników w Teheranie). Dlatego też w takim przypadku (tj. w razie wybuchu konfliktu zbrojnego) państwo przyjmujące powinno umożliwić i ułatwić opuszczenie jego terytorium w jak najkrótszym terminie:

- osobom korzystającym z przywilejów i immunitetów, oprócz tych, które są obywatelami państwa przyjmującego,
- członkom rodzin takich osób niezależnie od ich obywatelstwa;

c) z chwilą zniknięcia państwa wysyłającego lub przyjmującego. Państwa mogą zniknąć w wyniku:

- rozpadu,
- zjednoczenia,
- inkorporacji,
- aneksji.

Dodajmy, że w przypadku okupacji terytorium państwa, mocarstwo okupujące nie może nie respektować przywilejów i immunitetów dyplomatów akredytowanych przy obalonym rządzie;

d) gdy państwo wysyłające notyfikuje państwu przyjmującemu, że funkcje przedstawiciela dyplomatycznego (konsularnego) dobiegły końca;

e) gdy przedstawiciel dyplomatyczny (konsularny) uznany został za *persona non grata* i nie opuścił państwa przyjmującego w wyznaczonym terminie.

W przypadku wystąpienia jednej z powyższych okoliczności (z wyjątkiem [e]), osoba uprawniona powinna ostatecznie opuścić terytorium państwa przyjmującego w „rozsądnym terminie”. „Rozsądny termin” to taki termin, w którym dana osoba może zakończyć istotne sprawy osobiste. Jednak krótkotrwałe wyjazdy dla uporządkowania spraw osobistych - poprzedzające ostateczne upuszczenie terytorium państwa przyjmującego przez osobę, która zakończyła pełnienie swoich funkcji - nie powodują wygaśnięcia przywilejów i immunitetów.

Nieopuszczenie państwa przyjmującego w rozsądnym terminie, skutkuje wygaśnięciem obowiązku państwa przyjmującego co do respektowania przywilejów osoby uprawnionej.

Byłemu dyplomacie (urzędnikowi konsularnemu) przysługuje immunitet jurysdykcyjny w odniesieniu do jego aktów dokonanych w toku pełnienia funkcji członka misji (jest to tzw. immunitet materialny). Immunitet przysługuje zatem np. w stosunku do oficjalnych wypowiedzi związanych z pełnieniem urzędu, które naruszały godność osobistą wysokiego urzędnika państwa przyjmującego.

PRZYWILEJE ORAZ IMMUNITETY DYPLOMATYCZNE I KONSULARNE A PAŃSTWA TRZECIE

Co do zasady, obowiązek respektowania przywilejów oraz immunitetów przedstawicieli dyplomatycznych i konsularnych państwa wysyłającego spoczywa jedynie na państwie przyjmującym. Jeżeli jednak dane państwo trzecie (A) zezwoli dyplomacie (konsulowi) państwa B, akredytowanemu w państwie C, na wkroczenie

na jego terytorium (tj. państwa A), to pod pewnymi warunkami państwo A zobowiązane jest do przyznania mu pewnych ograniczonych przywilejów.

Przywileje te przysługują mianowicie wtedy tylko, gdy osoba uprawniona znajduje się na terytorium danego państwa trzeciego:

- będąc w podróży w celu objęcia swego urzędu (dyplomatycznego albo konsularnego) w innym państwie,
- będąc w podróży w celu powrotu do innego państwa, w którym pełni swój urząd (dyplomatyczny albo konsularny) ,
- będąc w podróży w celu powrotu do swego własnego kraju z państwa, w którym pełni swój urząd (dyplomatyczny albo konsularny).

Państwo terytorium zobowiązane jest jedynie do:

- poszanowania nietykalności osobistej uprawnionego,
- zapewnienia uprawnionemu innych przywilejów koniecznych do tego, by mógł bez przeszkód opuścić terytorium państwa trzeciego.

Powyższe odnosi się także do członków rodzin osób uprawnionych, którzy:

- a) towarzyszą przedstawicielowi dyplomatycznemu albo konsularnemu, lub
- b) podróżują oddzielnie w celu:
 - połączenia się z dyplomatą albo urzędnikiem konsularnym, lub
 - powrotu do państwa wysyłającego.

Na marginesie zauważmy, że jeżeli państwo trzecie nie uznaje państwa wysyłającego lub państwa przyjmującego dyplomatę (urzędnika konsularnego), to nie ma obowiązku honorowania jakichkolwiek jego przywilejów.